

Plan för att skydda eleven mot trakasserier, mobbning, diskriminering och våld

Pargas stad

Godkänd i bildningsnämndens svenskspråkiga sektion 29.8.2022

1 Inledning	2
2 Lagstiftning och styrdokument	3
3 Definitioner och begrepp	4
3.1 Mobbning är maktmissbruk	4
3.2 Begrepp som tangerar mobbning	6
3.3 Mobbning på nätet	8
3.4 Mobbning kan vara ett brott	9
4 Förebyggande av kränkande behandling, mobbning och våldsamt beteende	9
4.1 Skolans och personalens roll	9
4.2 Elevens roll	13
4.3 Vårdnadshavarnas roll	15
4.4 Samarbete med övriga	16
5 Ingripande vid våld, mobbning och kränkande behandling	16
5.1 Vetskap om mobbning	16
5.2 Sams-gruppens arbete	18
5.3 Dokumentation	21
5.4 Disciplinära och tillrättavisande åtgärder	22
5.5 Meddelande till myndigheterna	23
5.6 Medling	24
5.7 Elevhälsotjänster som stöd för eleven	24
5.8 Elevhälsopersonalens tjänster erbjuds de inblandade	25
6 Yrkespersoners, elevers och vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter i antimobbningsarbetet	25
6.1 Utbildningsanordnaren	25
6.2 Rektorn	25
6.3 Läraren och elevassistenten	26
6.4 Elevhälsogruppen	26
6.5 Skolpsykologen, skolkuratoren, skolhälsovårdaren och skolläkaren	27
6.6 Eleven	27
6.7 Vårdnadshavaren	28
7 Bilagor	29
7.1 Sams - årsplanering åk 1-6	29
7.2 Sällningsblankett	30
7.3 Blankett för utredning av mobbning	32

Planen för att skydda eleven mot våld, mobbning och kränkande behandling för Pargas stads svenskspråkiga grundläggande utbildning är uppdaterad under läsåret 2021-2022 av följande arbetsgrupp: Christa Andersson, Bo Blomqvist, Sofie Sjöström, Daniela Granvik, Mikaela Dahlbacka och Christa Perämaa-Bredenbergh.

1 Inledning

Inom den svenskspråkiga utbildningen i Pargas stad arbetar vi för en skolmiljö som är fri från diskriminering, trakasserier, mobbning och kränkande behandling. Vi arbetar för elevers lika rättigheter och möjligheter. En trygg skoldag är en förutsättning för att lära sig och för att utvecklas. Att bli mobbad har många negativa och ofta långvariga konsekvenser för barns och ungas utveckling.

Målsättningen med denna plan, *Plan för att skydda eleverna mot trakasserier, mobbning, diskriminering och våld*, är att skydda eleven, att ge verktyg för lärare och personal att förebygga mobbning och att ingripa i mobbningsituationer. Genom tidigt och effektivt ingripande kan vi hindra mobbningen från att fortsätta samt förebygga allvarliga och långvariga konsekvenser hos den som blir mobbad. Tidigt ingripande är också viktigt med tanke på den som mobbar, eftersom spiralen av oönskat beteende bryts.

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. (Lp 2016)

Barnets bästa ska i första hand beaktas vid planering och anordnande av grundläggande utbildning.

Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998 29§) har den som deltar i utbildning rätt till en trygg studiemiljö. Detta innebär bl.a. att utbildningsanordnaren är skyldig att utveckla en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och kränkande behandling.

En elev ska låta bli att mobba eller diskriminera samt handla så att eleven inte äventyrar andra elevers, skolgemenskapens eller studiemiljöns säkerhet eller hälsa. (Lag om grundläggande utbildning §35)

En plan ger gemensamma mål samt verktyg och strategier i arbetet mot mobbning. Planen kan användas som konkret material för elever och vårdnadshavare då man i skolan diskuterar förebyggande arbete. Den fungerar även som handbok för de lärare som är medlemmar i Sams-gruppen (Sams är förkortning av *Stoppa all mobbning snabbt*). För att planen ska fungera och styra verksamheten krävs att beredningen görs gemensamt och är inkluderande samt att kollegiets alla medlemmar får introduktion i arbetet. Varje vuxen som arbetar med barn inverkar med sitt agerande på barnens välbefinnande, dels medvetet dels omedvetet. Det

som varje vuxen i skolan gör eller inte gör har inverkan på barnens utvecklingsriktning.

Varje elev och varje vuxen i skolan ska vara medveten om mobbning som fenomen, kunna identifiera mobbningens olika former och känna till skolans sätt att ingripa i mobbningssituationer. Mobbning kan förebyggas genom att medvetet utveckla en trygg verksamhetskultur. Det ingår i personalens tjänsteåligganden att säkerställa en trygg studiemiljö.

I planen finns citat från läroplanen skrivna med blå text, citat från Lagen om grundläggande utbildning skrivna med brun text och citat från stadens handledningsplan är skrivet med grön text. Planen uppdateras vart tredje år.

2 Lagstiftning och styrdokument

Denna plan utgår från lagen om grundläggande utbildning (628/1998) samt lagen om elev och studerandevård (30.12.2013/1287).

Bestämmelser som berör läroanstalternas planer:

Lagen om grundläggande utbildning (628/1998) § 29:

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö.

Lag om elev- och studerandevård (30.12.2013/1287) § 13: Elevhälsoplan

Utbildningsanordnaren ansvarar för att det för varje läroanstalt utarbetas en elevhälsoplan för hur elevhälsoverksamheten ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen ska utarbetas i samverkan med läroanstaltens personal, de studerande och deras vårdnadshavare. Elevhälsoplanen kan också vara gemensam för två eller flera läroanstalter.

I elevhälsoplanen ska tas med:

- 1) en uppskattning av det totala behovet av elevhälsa och de elevhälsotjänster som är tillgängliga
- 2) läroanstaltens åtgärder för att främja den generellt inriktade elevhälsan och tillhandahålla de stödinsatser som behövs
- 3) hur samarbete ordnas med de studerande och deras familjer samt med dem som arbetar vid läroanstalten och andra aktörer som bidrar till de studerandes välbefinnande

4) en plan för hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier
5) åtgärder för att genomföra och följa upp elevhälsoplanen (egenkontroll)
Utbildningsstyrelsen ska i grunderna för läroplanen eller i någon annan föreskrift ange hur elevhälsoplanen ska utarbetas. Utbildningsanordnaren ska följa genomförandet av läroanstaltens elevhälsoplan.

3 Definitioner och begrepp

Ingripande i mobbning kräver annorlunda åtgärder än utredningen av andra konfliktsituationer i skolan. Därför är det viktigt att identifiera mobbning och särskilja mobbning från andra komplicerade konfliktsituationer.

3.1 Mobbning är maktmissbruk

Centrala kriterier för **mobbning** är att den är återkommande och avsiktlig samt att mobbning har en negativ inverkan på den mobbades välbefinnande, hälsa och känsla av trygghet. Mobbning sammanhänger i typiska fall med maktutövning, eleverna är inte jämnstarka sinsemellan. Det innebär att det är svårt för den som blir mobbad att försvara sig. Mobbning kan ha olika former av beteenden men är alltid allvarlig.

Mobbning är ett fenomen som är svårt att entydigt definiera, mäta och ibland även varsebli. Förutom handlingar är mobbning också en fråga om såväl individens som gruppens attityd. Det hur den som mobbas upplever och tolkar situationen och hur gruppens övriga medlemmar förhåller sig till den mobbade och agerar i situationen kan kallas roller. De flesta elever accepterar kanske i princip inte mobbning, men många kan ändå i en mobbningssituation agera på ett sätt som förstärker eller upprätthåller mobbningsspiralen. Rollerna benämns som mobbare, den mobbade/utsatta, medlöpare, förstärkare, försvarare och den tysta kallas godkännare.

Begreppet **mobbare-offer** avser en person som både mobbar och känner sig mobbad.

Mobbning kan utföras av en eller flera personer. Enligt forskning (Kristiina Salmivalli, TY) kan mobbning definieras som ett gruppfenomen. I en grupp är alla ofta medvetna om att mobbning eller trakasserier sker.

Mobbning kan vara:

- **fysisk**, t.ex. återkommande knuffar, slag, sparkar, stryptag, påtvingade sexuella handlingar, någon kommenderar en person att göra nedsättande uppgifter, låser in annan elev i ett rum
- **verbal**, t.ex. olika former av fula tilltal, medveten hånfullhet som elaka och sårande glåpord, förminskande av person, nedvärdera person, göra person till åtlöje, förlöjliga persons utseende och kunskaper, rasistiska uttryck
- **indirekt**, t.ex. miner, himlande med ögonen, viskningar, lämna någon helt utan uppmärksamhet
- **social**, t.ex. uteslutande ur grupp på olika sätt, lämna någon helt utan uppmärksamhet, utestänga person ur kompisgänget, avsiktligt lämna person utan information, försöka få andra att avsky person genom att berätta lögn, sprida falska rykten muntligt eller skriftligt
- **egendomsinriktad**, t.ex. gömma, kasta, söndra saker
- **nätmobbing**, t.ex. utesluta ur grupp, sprida falska rykten med text, bilder och filmer

Att känna sig mobbad är en subjektiv känsla som man har rätt till, d.v.s. alla som känner sig mobbade eller kränkta äger själva känslan och det är skolsamfundets plikt att utreda situationen.

Det är vanligt att den mobbade eleven känner sig förminskad, dålig och att självförtroendet blir skört. Känslan av att man inte vågar berätta om mobbing hänger ihop med rädslan att den blir värre om man berättar för någon vuxen om vad som sker. Samma gäller de andra eleverna som ser mobbningen, de är rädda för att lämnas utanför gemenskapen om de berättar om vad som sker.

För att skolan ska kunna lösa alla mobbningsfall som uppdagas är det viktigt att alla vuxna, både i skolan och i hemmen, med hjälp av eleverna samarbetar. Alla ska ha rätt till en trygg skolmiljö och alla ska ges möjligheten att förändra sin trygghetskänsla och sina handlingar.

Handlingar som utförs av barn och unga med funktionsvariationer, t.ex. avsaknad av impuls kontroll, är inte per definition mobbing. Negativa handlingar skall alltid utredas.

Avsaknad av impuls kontroll är inte mobbing.

Alla handlingar som upplevs som mobbing är inte alltid avsedda att skada. Alla barn och unga kan inte ännu inse konsekvenserna av sina handlingar. Det är inte heller alltid lätt för vuxna att se skillnaden mellan mobbing och gräl, konflikter eller sårande beteende.

Barn, unga och vuxna kan därtill definiera mobbning på olika sätt. Även sporadiska konflikter kan skada eller såra någon, men en sporadisk konflikt är övergående och konflikten uppstår inte alltid mellan samma personer.

Mobbning kan vara ett brott. Det finns mobbningsituationer som är så allvarliga eller långvariga att de kan uppfylla kännetecknen för brott. Vid misstanke kan både polis och barnskydd konsulteras och kopplas in.

3.2 Begrepp som tangerar mobbning

Människor kan behandla andra på ett **kränkande sätt, trakassera eller använda våld, vara aggressiva eller bete sig rasistiskt. Konflikter** uppstår där människor vistas, även i skolsamfundet. Kränkande behandling är ett uppträdande som kränker en elevs värdighet, hälsa och trygghet.

Definitionen av kränkningar och trakasserier kan likställas med definitionen av mobbning men avviker gällande varaktighet. Intentionen är att lösa dessa handlingar innan de blir mobbningsliknande beteenden. Det är absolut förbjudet för personalen i skolan att utsätta elever och varandra för kränkningar. Det är alltid elevens upplevelse av kränkning som är avgörande.

Aggression och våld kan definieras som beteenden, riktade mot en annan individ, som utförs med syfte att orsaka någon form av skada. Definitionen inkluderar både fysiskt våld och verbal aggression samt andra handlingar som åsamkar icke-fysisk skada.

Rasism innebär att man försätter en annan person i ojämlik ställning p.g.a. etniskt ursprung, sexuell läggning eller kön. Enligt ett rasistiskt tankesätt kan människor rangordnas exempelvis p.g.a. hudfärg, nationalitet, etniskt ursprung, kultur, modersmål och religion. Rasism kan vara svår att upptäcka.

Konflikter, småbråk, tvister och gräl hör till mänskliga relationer i ett socialt samspel. De kan uppstå i situationer då människor är av olika åsikt eller vill olika saker. De meningsskiljaktigheter som uppstår i barns och ungas relationer är i sig ingen dålig sak. Trots att meningsskiljaktigheterna ibland kan göra oss illa till mods, lär de oss viktiga saker, såsom att handskas med känslor och att reda ut konflikter. Så övar elever sin sociala kompetens. Konflikter och gräl är i regel övergående och i regel är det inte samma elev som ständigt blir utsatt.

Sexuella trakasserier avser verbalt, icke-verbalt eller fysiskt oönskat beteende av sexuell natur. Sexuella trakasserier kränker en persons psykiska eller fysiska integritet genom att skapa en hotfull, fientlig, förnedrande, förödmjukande eller tryckande stämning. Fysiska sexuella trakasserier kan vara sexuellt antastande vilket i sig är straffbart som brott.

Hatretorik är alla uttrycksformer som sprider, uppmanar, främjar eller berättigar hat som grundar sig på intolerans. Hatretorik kan var kopplad till exempelvis hudfärg, nationell eller etnisk tillhörighet, religion eller övertygelse, sexuell läggning eller funktionsnedsättning. Straffbar hatretorik är kommunikation som uppfyller kännetecknen för ett brott. Straffbar hatretorik och övriga brott behandlas nedan i kapitel 3.4.

Diskriminering innebär att en person behandlas sämre än andra i en jämförbar situation på grund av en eller flera personliga egenskaper. Bestämmelser om likabehandling ingår i Finlands grundlag, lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män samt diskrimineringslagen. Enligt lagarna får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, kön, könsidentitet, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller personen. ****Det är barnets rättighet att leva utan diskriminering.

Ostracism innebär utstötning, ignorering och social uteslutning. Ostracism är medvetet eller omedvetet orsakad social smärta som är jämförbar med våld eller mobbning. Metoder för att framkalla en känsla av utanförskap är bland annat att ignorera blickar och samtalsförsök, vända ryggen till, inte svara på meddelanden eller utesluta någon från gemensamma aktiviteter. Ostracism är ofta osynlig för utomstående, till exempel lärare, och därför svår att lägga märke till och ingripa i.

Gromning avser vuxnas medvetna och målinriktade verksamhet med syftet att få sexuell kontakt med barn eller locka barn att utföra sexuella handlingar. Enligt strafflagen är lockande av barn i sexuella syften, det vill säga så kallad gromning, straffbart. Enligt lagen är handlingar som syftar till sexuellt utnyttjande av barn eller tillverkning av bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn straffbara. Kännetecknen för brott uppfylls om den som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn gör det så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att begå ovannämnda brott.

3.3 Mobbning på nätet

Mobbning på nätet har ökat i takt med att användningen av mobila enheter, sociala medier och digitala spel ökat. Mobbningen på nätet tar sig delvis samma uttryck som traditionell mobbning och **uppfyller samma kriterier om att vara avsiktlig och ske upprepade gånger**. Former av traditionell mobbning som också förekommer på nätet är bl.a. glåpord, förolämpningar och diskriminering. **Mobbning på nätet har vissa särdrag som gör den svåråtkomlig.**

Nätmobbing kan bl.a. vara aktivt sändande av meddelanden, bilder, videor, publicering av privata uppgifter, utpressning, hot, skvaller, spridning av osanningar och offentligt förlöjligande. Även uteslutning eller isolering är en form av nätmobbing då den mobbade inte tas med i gruppdiskussioner på sociala medier eller med i digitala spel. Nätmobbing följer ofta med eleven hem på ett mer konkret sätt än traditionell mobbing.

Nätmobbingens offentlighet och risken att material som används i mobbningen får stor spridning är en annan skillnad till traditionell mobbning. Det är ofta svårt att veta till hur många och vart materialet spridits och därmed också svårare att få mobbningen att helt upphöra. Nätmobbingen kan också ge mobbaren en möjlighet till anonymitet. Vuxna, såväl föräldrar som lärare, upplever det svårt att ingripa i mobbningen p.g.a. begränsade kunskaper i sociala medier och spel. Det är viktigt att föräldrar vet vad barnen gör på nätet och vem de umgås med där.

Lärare ingriper i mobbning på nätet som sker under skoltid, inom aktiviteter som har anknytning till skolan, där skolans elever är delaktiga och där det påverkar elevens skolgång och välmående. Det är omöjligt för skolans personal att reda ut mobbning som försiggått i sådana tjänster där det finns privata grupper eller diskussioner om vårdnadshavarna eller eleverna inte visar innehållet för personalen. Polisen kan reda ut vem som deltagit i mobbning vid användande av pseudonymer. Skolan ansvarar för att man på skolans enheter som används i undervisningen följer dataskyddslagen. Om elever använder egna enheter är det vårdnadshavarna som ansvarar för enheternas dataskydd.

3.4 Mobbning kan vara ett brott

Mobbningen av en elev kan vara så allvarlig eller långvarig att den uppfyller kännetecknen för brott. Polisen ska rådfrågas om saken. Vid behov deltar polisen i möte på skolan. Diskussion om mobbning som brott, tillsammans med polisen, hjälper eleverna att förstå vilken allvarlig sak mobbning är. Mobbning kan även utredas enbart av polisen utan att skolan är inblandad.

Alla som medverkar i mobbning kan vara skyldiga till brott. Även att fungera som mobbarens medbrottsling, medlöpare eller uppviglare kan vara straffbara gärningar. Exempel på detta kan vara när en elev slår den mobbade medan den andra håller fast hen.

Ålder för straffmyndighet är 15 år och äldre, det betyder att man inte kan dömas till böter eller fängelse om man är yngre än det. Däremot har man skadeståndsansvar oavsett ålder, vilket faller på den som orsakar skadan, inte nödvändigtvis på vårdnadshavarna.

4 Förebyggande av kränkande behandling, mobbning och våldsamt beteende

4.1 Skolans och personalens roll

Alla som arbetar med elever i skolan har omsorg om skolans trygghet och välmående. Förebyggande av mobbning ingår i den omsorgen och det ingår i grunderna för läroplanen. Det förebyggande arbete som görs utgår från den gemensamma värdegrunden för skolorna inom Pargas stad. Skolans värdegrund, regler och strategier redogörs tydligt för på föräldramöten samt skrivs in i läsårsplanen på Wilma. Varje skola gör upp **en skolspecifik elevhälsoplan** där man beskriver hur man inom den egna enheten förebygger kränkande behandling, mobbning, nätmobbning samt våldsamt beteende. Den skolspecifika elevhälsoplanen skrivs varje läsår. Personalen måste vara insatt i vad mobbning, trakasserier, rasism och kränkande beteende är samt känna till skolans handlingsplan mot mobbning. Mobbning och kränkande behandling förebyggs genom en ökad kunskap, hos både personal och elever.

I varje skola ser man till att det finns tillräcklig personalnärvaro under lektionstid och ute på rasterna. Rastövervakningen är en viktig del av det förebyggande arbetet

och personalen bör vara lyhörd för vad som sker under rasterna och lektionstid. Personalen bör vara medveten om vilka platser som kan vara otrygga och se till att vuxna finns på plats.

Det är av stor vikt att eleverna själva deltar i skolans mobbningsförebyggande arbete. I kommunikation elever emellan uppstår det inbördes roller. Vuxna är inte alltid medvetna om elevernas roller och vilka förväntningar som råder i elevgrupper.

Skolorna arbetar för att stödja kamratrelationer och accepterar inget beteende som sårar någon annan. Vuxna är modeller för relationer och växelverkan. Vuxnas värderingar och attityder överförs till eleverna. En trygg atmosfär i klassen skapas genom att de vuxna i klassen visar intresse för hur eleverna mår. Personalen är lyhörd och bygger upp ett förtroende mellan vuxna och elever, vilket skapar en grund för en trygg skoldag. I det förebyggande arbetet i klassen jobbar läraren med gruppanda, vilket ger eleverna en känsla av gemenskap. Gemenskap ger trygghet och en känsla av ansvar för varandra och är det effektivaste sättet att förebygga mobbing. En trygg gemenskap skapas genom överenskommelser om att visa hänsyn och respekt. Skolans och klassens trivselregler bearbetas i samarbete med eleverna i början av läsåret.

Under skolåret genomförs i åk 1-6 två olika enkäter som berör såväl trivseln i skolan som mobbing. I november svarar eleverna på Pargas stads egen trivselenkät och i mars KiVa-kartläggningen. Utöver dessa kan skolorna och klasserna göra egna undersökningar för att kartlägga kamratrelationer t.ex. sociogram. Uppgifterna koordineras av skolans Sams-koordinator.

I åk 7-9 genomförs två enkäter varje läsår. I november svarar eleverna på skolans välbefinnandeprofil och i mars görs KiVa-kartläggningen. Skolans Sams-koordinator koordinerar enkäterna. Vartannat år svarar åk 8-9 även på THL:s enkät Hälsa i skolan.

Alla elever har rätt att få jobba med mobbningsförebyggande arbete och positiv psykologi. Läraren kan vid planering av detta arbete t.ex. använda sig av följande material:

I årskurs 1-6 planerar klassläraren det mobbningsförebyggande arbetet utgående från Sams årsplaneringen (bilaga 7.1).

Det mobbningsförebyggande arbetet för årskurs 7-9 planeras årskursvis och läsårsvis enligt resultatet i välbefinnandeprofilen för den egna skolan. Planeringen av det mobbningsförebyggande arbetet sker i början av året, februari-mars. En kärngrupp bestående av rektor, vicerektor, Sams-koordinator och kurator förbereder planen. Planen presenteras och behandlas i elevhälsogruppen på ett möte där vårdnadshavare och elever deltar. Den skrivs in i den skolvisa elevhälsoplanen som en del av läsårsplanen.

I årskurs 7-9 bör exempelvis följande temaområden behandlas:

Till dig som personal på skolan: Lyssna på eleverna och visa att du är intresserad av vad de har att säga, då känner de förtroende för dig och vågar kanske berätta om de blir utsatta för mobbning eller kränkande beteende. Acceptera inget kränkande beteende, ingen mobbning och inga trakasserier. Berätta om mobbning och alla dess former. Visa respekt mot eleverna och var rättvis. Visa eleverna att

deras åsikter och tankar är viktiga, att de är unika och duger som de är. Var en god rollmodell för välfungerande relationer. Se det positiva i alla elever och lyft fram det, lär eleverna att se det goda i andra och i sig själva. Lär eleverna hur de kan hjälpa elever som är ensamma. Träna på att lösa konflikter på ett sunt sätt. Undervisa eleverna i emotionella och kommunikativa färdigheter. Lär eleverna förstå hur deras handlingar påverkar andras välbefinnande.

Den grundläggande utbildningens uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen, men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden, såsom jämlikhet och jämställdhet. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. (Lp 2016)

4.2 Elevens roll

Eleverna ska uppträda korrekt och utan att mobba andra. De ska undvika aktiviteter som kan äventyra säkerheten och hälsan för andra i studiemiljön. I skolan finns möjligheter att lära känna andra elever via olika grupper, t.ex. elevkår, matråd, miljöråd, vänelevers verksamhet och klubbar.

Till dig som är elev i skolan:

Tro på dig själv och lär känna dina styrkor. Ta chansen att lära känna andra, var nyfiken på vad andra tänker och tycker. Acceptera att alla är olika och respektera att alla tänker olika. Var öppen för andra människors intressen, hobbyn, deras personlighet och styrkor. Våga lyfta fram de positiva sakerna hos andra, berätta för dem vilka styrkor och goda sidor de har. Var delaktig i skolans verksamhet och påverka det du kan. Din åsikt har betydelse och du har rätt att bli hörd och förstådd. Ta hänsyn till skolkompisar och alla som finns i skolan, visa respekt för medmänniskor. Var en god kompis. Visa stöd för den mobbade genom att t.ex. ta med den som blir ensam. Visa respekt för skolans saker och för skolmiljön. Följ skolans regler. Var vänlig och respektfull, även på nätet.

Mobbning har mycket att göra med sociala normer och elevers roller i skolan. Ofta är vuxna inte ens medvetna om vilka roller deras barn har. Elever i skolan kan känna att de förväntas bete sig på ett speciellt sätt och kan ha svårt att bryta sig loss från den rollen även om de inte mår bra av den. I en mobbningsituation kan eleven ta olika roller; vara tyst, stödja mobbaren, stödja den mobbade empatiskt eller stödja den mobbade aggressivt. De flesta är tysta. Tystnad är acceptans. Om man får tystnadskulturen ändrad till att stödja den mobbade leder det till att

mobbingen inte är socialt accepterad. Det är på mobbarens ansvar att mobbingen tar slut.

Skolans atmosfär bör vara sådan att eleven känner sig bekväm och trygg att berätta om någon utsätts för kränkande beteende, mobbing eller osakligt bemötande. Eleven ska känna sig trygg att vända sig till sin klasslärare, annan personal eller skolans Sams-grupp om de upplever att någon far illa.

Sams

I varje skola finns en Sams-koordinator och en Sams-grupp som arbetar med mobbningsförebyggande arbete och utredning av mobbningsfall. Elever kan meddela Sams-koordinatoren, den egna klassläraren/klassföreståndaren eller annan personal om de själva eller någon annan blir utsatt för osakligt bemötande, mobbing och kränkande beteende. Sams-gruppen kan kontaktas via Sams-koordinators Wilma-konto eller via direkt kontakt. Sams-koordinatoren ser till att en utredning påbörjas på snabbt som möjligt. Som ett lågtröskelalternativ i åk 7-9 kan eleverna även, om de så önskar, anonymt via t.ex. ett Google-formulär meddela Sams-gruppen om eventuell pågående mobbing varefter skolpersonalen kan vara extra lyhörda gällande de angivna eleverna.

Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och försvarar dem.

Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling. (Lp 2016)

4.3 Vårdnadshavarnas roll

Vårdnadshavaren är den som känner sitt barn bäst. Vårdnadshavaren är den som bär huvudansvaret för barnens uppfostran. Skolan ansvarar för elevernas undervisning och fostran under skoldagen och som medlemmar i skolgemenskapen. Samarbete med vårdnadshavarna är av avgörande betydelse för förebyggande och identifiering av mobbning.

Till dig som är vårdnadshavare:

Skapa tillfällen för förtroliga samtal med ditt barn. Tala även om svåra saker. Tillåt alla känslor hos barnet. Samtala med ditt barn om mobbning och dess olika former samt om hens kompisrelationer i skolan, på fritiden och i digitala miljöer. Bekanta dig med digitala miljöer och sociala medier som ditt barn använder. Öva mediefärdigheter och rimlig användning av nätet och appar tillsammans med barnet och begränsa vid behov användningen av dem. Lär barnet hur man betar sig vänligt på nätet. Visa en jämlik respekt för alla. Låt inte ditt barn köra över andra eller utesluta andra. Tala istället om hur man kan inkludera alla på ett positivt sätt på raster, i lekar, på nätet o.s.v. Fundera tillsammans på vad man kan göra om en skolkompis verkar vara ensam. Att lägga märke till kompisens blick eller en hälsning kan vara guld värt. Lär ditt barn att lösa konflikter på ett sunt sätt. Fokusera och sätt ord på ditt barns styrkor, hjälp hen att lära känna sig själv, men lär även ditt barn att se andra människors styrkor och goda sidor. Som vuxen behöver även du se dina goda sidor och andras styrkor och våga lyfta fram dem, på så sätt fungerar du som en god rollmodell för ditt barn. Prata inte illa om andra människor eller om skolan inför ditt barn!

Sams

I varje skola finns en Sams-koordinator och en Sams-grupp som arbetar med mobbningsförebyggande arbete och utredning av mobbningsfall. Vårdnadshavare kan meddela Sams-koordinatören, den egna klassläraren eller annan personal om de misstänker att någon blir utsatt för osakligt bemötande, mobbning och kränkande beteende. Sams-gruppen kan kontaktas via Sams-koordinatörens Wilma-konto. Sams-koordinatören ser till att en utredning påbörjas så snabbt som möjligt. Vårdnadshavarna kontaktas genast efter att en första diskussion har hållits med de inblandade. De inblandade uppmuntras att själva berätta hemma om Sams-samtalet.

4.4 Samarbete med övriga

Inom det mobbningsförebyggande arbetet kan skolan samarbeta med olika aktörer. Samarbetet i form av besök från t.ex. **polisen, församlingsledare**, arbetare inom **kultur och idrott** (även idrottsföreningar) är en stödjande faktor inom det mobbningsförebyggande arbetet. Ett regelbundet samarbete med skolornas **Hem och Skola föreningar** är ytterst viktigt. Hem och skola föreningarna fungerar som länk mellan skolan och föräldrarna. Genom detta samarbete kan skolan tillsammans med föräldraföreningen främja elevers välmående och därmed även förebygga förekomsten av mobbning.

5 Ingripande vid våld, mobbning och kränkande behandling

Det är alla vuxnas skyldighet att ingripa omedelbart när någon blir utsatt för våld, mobbning eller kränkande behandling. Ett tidigt ingripande i mobbning och nolltolerans är en viktig del av det mobbningsförebyggande arbetet.

Ingripandet i mobbning sker i flera olika steg. I följande kapitel redogörs för stegen. Ingripandet ska ses som en framåtgående process som börjar med tidig upptäckt och går vidare med olika metoder för ingripande. Vid behov samarbetar skolan med myndigheter utanför skolan.

Skolans **Sams-grupp** ansvarar för ingripandet och utredandet av mobbning. Sams-gruppen består av lärare och personal och sammansättningen fastställs i skolans läsårsplan där också Sams-gruppens uppgifter och arbetsmetoder framkommer. Sams-gruppen leds av en Sams-koordinator.

5.1 Vetskap om mobbning

Skolan uppmanar **eleverna** att tala om mobbning, även sådan som inte berör dem personligen. Det föregripande arbetet hjälper eleverna att känna igen mobbning och ger dem redskap för hur de ska agera. **Vårdnadshavarna** bör informera skolan om de upptäcker eller misstänker mobbning. Skolan ska också informeras om mobbning som sker utanför studiemiljön eller på nätet så att de vuxna i skolan kan vara uppmärksamma på elevens situation. Vårdnadshavarna bör vara lyhörda för förändringar i barnets beteende, t.ex. om barnet inte vill gå till skolan. En elev eller

vårdnadshavare kan kontakta skolan på många olika sätt, via klasslärare eller klassföreståndare, Sams-koordinator via **Sams-kontot på Wilma**, skolkurator, skolhälsovårdare, skolpsykolog eller någon annan lärare eller vuxen i skolans personal.

Som ett lågtröskelalternativ i åk 7-9 kan eleverna även meddela, om de så önskar, anonymt via t.ex. ett Google-formulär till Sams-gruppen om eventuellt pågående mobbning varefter skolpersonalen kan vara extra lyhörda gällande de angivna eleverna.

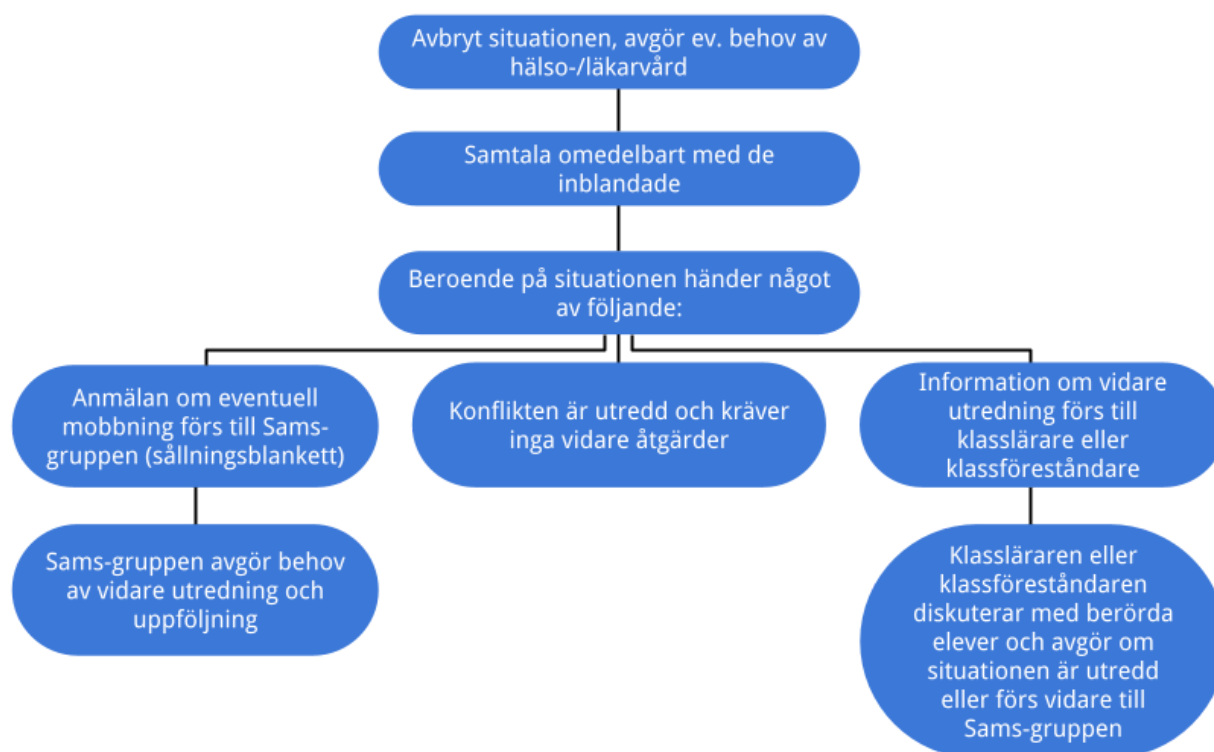
Alla i **skolans personal** bör vara uppmärksamma på trakasserier, mobbning och våldsamt beteende.

Lärare och rektor är skyldiga att anmäla misstänkt mobbning, trakasserier, diskriminering eller våld som skett i studiemiljön eller under skolvägen till vårdnadshavarna.

Personalen ingriper och avbryter alla situationer som de identifierar som trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld. Nolltolerans gäller alltid. Den eller de som ingripit i situationen samtalar direkt med de inblandade varefter Sams-gruppen meddelas om situationen kräver det. Lärare och personal är lyhörda och för med låg tröskel vidare även oro och information om osakligt bemötande.

Den i skolan som först fått kännedom om en konflikt eller känner oro för en elev kontaktar Sams-gruppen med en skriftlig redogörelse (Sållningsblankett, bilaga 7.2). Utredning och uppföljning sköts av Sams-gruppen.

Sammanfattning av ingripandet vid trakasserier, mobbning och våldsamt bemötande

5.2 Sams-gruppens arbete

Ingripande i mobbning sker inte på samma sätt som ingripande i övriga konflikter i skolan. Därför hör det till Sams-gruppens uppgifter att **identifiera mobbning** och skilja på mobbning och andra konflikter. Centrala kriterier för mobbning är att den är **återkommande och avsiktlig** samt att den har en negativ inverkan på den mobbades välbefinnande. Mobbning har ofta ett samband med maktutövning, d.v.s. att parterna i konflikten inte är jämnstarka och att det är svårt för den utsatta att försvara sig. Om den vuxna som först sett eller fått vetskap om en konflikt upplever att **dessa kriterier inte uppfylls** förs ärendet i första hand vidare till **klasslärare eller klassföreståndare eller annan vuxen i skolans personal om det inte är möjligt att omedelbart reda ut konflikten**. Osakligt beteende utreds alltid även om det inte är fråga om mobbning.

Utredning av mobbning är viktigt för att säkerställa tryggheten i skolan. Mobbningen utreds oavsett om den är fysisk, verbal, riktad mot egendom eller sker på nätet.

Det är aldrig frivilligt för elever att delta i samtal för att reda ut mobbning.

I utredningssamtalen deltar två personer i skolans personal. Det kan vara två personer som ingår i Sams-gruppen, eller en person ur Sams-gruppen tillsammans med klassföreståndare/klasslärare, skolkurator, skolhandledare elevassistent eller rektor. Den ena har som uppgift att bokföra samtalet.

Först samtalar Sams-gruppen med den mobbade. Samtalen börjar med att den mobbade beskriver vad som inträffat, hurdan mobbning det är fråga om, när och var mobbningen skett, hur länge mobbningen pågått, vilka som har varit inblandade och eventuella vittnen till händelsen/händelserna. Om det finns bevis gällande mobbningen, t.ex. meddelanden på sociala medier, ska de sparas. **Målet med samtalet är att stärka den utsattas känsla av trygghet i och med att hen vet att vuxna ingriper i situationen.** Samtalet bokförs skriftligt i dokumentet "Blankett för utredning av mobbning" (bilaga 7.3).

Vid behov kan Sams-gruppen härfter samtala med vittnen till händelsen för att samla bakgrundsinformation.

Härfter samtalar Sams-gruppen med den eller de som deltagit i mobbningen. Om det är flera som varit inblandade hålls enskilda samtal med alla inblandade. Sams-gruppen strävar efter att ordna samtalen så att de inblandade inte hinner prata ihop sig innan samtalet. Syftet med samtalet/samtalen är att göra det klart för den/de som deltagit i mobbningen att skolans vuxna känner till mobbningen, att den inte accepteras och att situationen framöver följs upp. Den/de som deltagit i mobbningen ska under samtalet själv/sjelva komma fram till hur de kan förbättra situationen. Beroende på situation kan en träff mellan den utsatta och den som deltagit i mobbningen ordnas.

Samarbete med vårdnadshavarna är viktigt för att få mobbningen att upphöra. Vårdnadshavarnas agerande och inställning till mobbning inverkar på barns och ungas sociala beteende. **Alla inblandade elevers vårdnadshavare kontaktas efter att de första utredningssamtalen hållits.** Det är viktigt att skolan har situationen klar för sig och tillräckligt med bakgrundsinformation när vårdnadshavarna kontaktas. Beroende på barnens ålder, mobbningens art och hur länge mobbningen pågått kan vårdnadshavarna kontaktas på olika sätt. Klasslärare/klassföreståndare, rektor, Sams-koordinator eller den vuxna som hållit utredningssamtalen kan ringa hem eller använda sig av Wilma. Om situationen inte kräver omedelbar kontakt får eleven en chans att först, under samma dag som samtalet hållits, själv berätta om utredningssamtalen hemma innan vårdnadshavarna kontaktas. På så sätt lär vi barnet att ta ansvar för sitt eget beteende. De inblandade uppmanas alltid under samtalen att berätta om samtalen hemma genast samma dag. Då det är frågan om våld kontaktar rektor eller lärare de inblandade elevernas vårdnadshavare genast under skoldagen.

Vårdnadshavarna informeras om vilka som varit inblandade i situationen och vilka åtgärder som vidtagits.

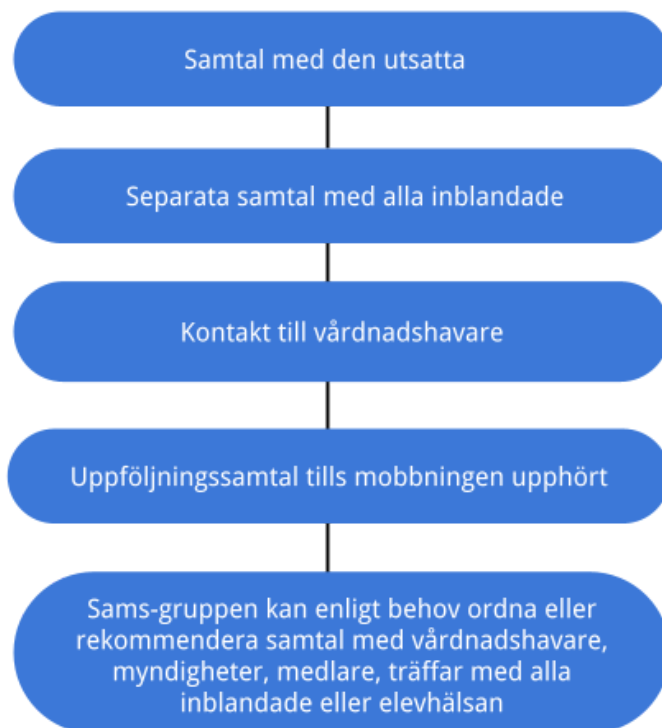
Vid behov ordnas samtal med flera elever samtidigt. Detta samtal förbereds noggrant och hålls av Sams-gruppens medlemmar. Även möten där flera vårdnadshavare deltar kan ordnas av Sams-gruppen.

Alla fall av mobbning bör följas upp. Systematisk och återkommande uppföljning nödvändig för att mobbningen ska upphöra. **Även vårdnadshavarna till alla inblandade uppmanas att följa upp läget och barnets välbefinnande.**

Tidpunkterna för uppföljningen kan avtalas redan under utredningssamtalen. Även uppföljningssamtalen förs i regel separat med alla inblandade. Det är på Sams-gruppens ansvar att följa upp processen och vid behov skrida till ytterligare åtgärder. Alla parter ska också erbjudas stödsamtal och även en klass eller grupp ska få det stöd som krävs. Skolan kan kalla till möten med vårdnadshavare och elev. **Uppföljningen fortgår tills målsättningen uppnåtts.**

Om Sams-gruppen inte uppnår önskade resultat rådfrågar Sams-gruppen skolkurator och rektor samt därefter instanser utanför skolan som t.ex. barnskyddet, polisen eller medlingsbyrån. Om Sams-gruppen trots detta inte får mobbningen att upphöra förs ärendet vidare till medling eller polisen.

Arbetsgången när Sams-gruppen får vetskap om mobbning

Ingripande i mobbning på nätet sker enligt samma modell som beskrivits ovan. Lärare ingriper i mobbningen på nätet som sker under skoldagen eller under aktiviteter med anknytning till skolan. Om en elev under skoldagen blir utsatt för mobbning på nätet av en utomstående part som inte går i skolan kontaktas den utsatta elevens vårdnadshavare. Om en lärare får reda på verksamhet på nätet som uppfyller kännetecknen för brott, t.ex. sexualbrott kontaktas polisen. Lärare får läsa offentliga meddelanden på sociala medier och ta del av privata meddelanden som eleven visar. Läraren som utreder mobbning på nätet kan råda den utsatta eleven att spara meddelanden som bevis genom att t.ex. ta skärmdumpar av dem. De elever som utsatt någon för mobbning på nätet ombes i samtalen att radera icke-önskade meddelanden och filmer från sociala medier och från sin apparat, t.ex. telefon och om det inte är möjligt att själv ta bort dem kontakta mediets administratör för att radera innehållet. Om innehållet strider mot mediets regler kontaktas alltid mediets administratör av t.ex. eleven själv, vårdnadshavaren och eleven och administratören avgör eventuell stängning av kontot.

5.3 Dokumentation

Varje skola har en Sams-grupp. Utredning och uppföljning av ett mobbningsfall sköts alltid av skolans Sams-grupp. Då man diskuterar med eleven och alla inblandade ska det alltid finnas två vuxna på plats. Händelserna ska alltid dokumenteras skriftligt och arkiveras. Dokumentet ska innehålla elevernas namn och klass, tidpunkt för händelsen, tidpunkt för samtalen, namn på de vuxna som håller samtalen samt en så utförlig beskrivning av händelsen som möjligt. Även datum för när fallet är slutfört skrivs in i dokumentet.

Skolans rektor skapar en delad enhet med skolans namn och ordet "Sams", ex. Malms skola Sams, som alla medlemmar i Sams-gruppen får tillgång till. Även rektor, vicerektor och kurator har tillgång till den delade enheten. I den delade enheten skapas mappar för varje läsår, namnges "Utredningar läsåret 20x-y". I den mappen sparas dokument om mobbningsfall och mobbningsutredningar. Dessutom kan Sams-gruppen skapa mappar för sina egna pm, program, utbildningar m.m. i samma enhet. Samtal med elev skrivs i "Blankett för utredning av mobbning" (bilaga 7.3). Skapa en kopia av blanketten. Dokumentet namnges med den utsatta elevens namn och datum för första samtalet. I dokumentet får inte skrivas in uppgifter om elevens hälsotillstånd. Spara dokumentet i rätt läsårsmapp.

I slutet av läsåret eller när ett fall är avslutat skrivs "Blankett för utredning av mobbning" ut och arkiveras. Sällningsblanketten arkiveras på samma ställe.

5.4 Disciplinära och tillrättavisande åtgärder

En elev som stör undervisningen, i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan tilldelas ett disciplinärt straff eller tillrättavisas på de sätt som anges i lagen om grundläggande utbildning. Orsaken till tillrättavisande och disciplinära åtgärder kan också vara uppförande eller handling som bryter mot skolans ordningsregler. De tillrättavisande och disciplinära åtgärderna fastställs i lagen och det är inte tillåtet att använda andra åtgärder.

I det här kapitlet behandlas tillrättavisande och disciplinära åtgärder med tanke på vilka tillvägagångssätt inom den grundläggande utbildningen som lämpar sig för mobbningsituationer.

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ingripa i elevers olämpliga uppförande. En elev som stör undervisningen eller på något annat sätt bryter mot ordningen i skolan, gör sig skyldig till fusk eller behandlar andra elever eller skolans personal respektlöst eller på ett sätt som kränker deras människovärde, kan som första åtgärd åläggas att delta i ett fostrande samtal i högst två timmar. Det fostrande samtalet kan hållas på en gång eller i flera delar, under eller utanför skoldagen.

Inom den grundläggande utbildningen kan en lärare ge en elev högst två timmar **kvarsittning**, om eleven stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk. Innan en elev ges kvarsittning ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan utredning som behövs göras.

En elev som stör undervisningen kan av sin lärare bli tillsagd att **lämna** klassrummet eller det rum där undervisningen ges **för den tid som återstår av lektionen**. Rektorn eller en lärare kan bestämma att en elev som stör undervisningen ska avlägsna sig från en skoltillställning. Inom den grundläggande utbildningen ska elevens vårdnadshavare underrättas om att eleven blivit tillsagd att lämna ett rum eller en tillställning. Tillsägelsen ska registreras. Eleven får inte lämnas utan tillsyn efter att ha blivit tillsagd att avlägsna sig. Rektorn eller läraren beslutar hur tillsynen ska ordnas.

Inom den grundläggande utbildningen kan rektorn **förvägra en elev rätten att delta i undervisningen** för högst den återstående arbetsdagen. Det här kan göras om det exempelvis finns risk att säkerheten för en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme äventyras av elevens våldsamma, hotfulla, eller störande uppförande. På samma grunder kan eleven förvägras undervisning även nästa skoldag, om utbildningsanordnare behöver tid

för att planera återgången till skolan. Om en elev förvägrats rätt att delta i undervisning ska en minderårig elevs vårdnadshavare underrättas om det, och inom den grundläggande utbildningen vid behov även den myndighet som sköter socialvårdens verkställande uppgifter i den kommun där skolan är belägen. Åtgärden ska registreras på Wilma och eleven får inte lämnas utan tillsyn efter att ha förvägrats rätt att delta i undervisning. Elevens tillsyn kan skötas av skolan eller så kan vårdnadshavaren avhämta sitt barn. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan inom den grundläggande utbildningen som disciplinär åtgärd ges en **skriftlig varning**.

Om en elevs förseelse är allvarlig eller om en elev fortsätter att uppföra sig olämpligt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan en elev inom den grundläggande utbildningen som disciplinär åtgärd avstängas för högst tre månader. Beslut om **avstängning för viss tid** fattas av bildningsnämndens svenskspråkiga sektion i Pargas.

Inom den grundläggande utbildningen ska utbildningsanordnaren se till att nödvändig elevvård erbjuds för en elev som avlägsnats från en lektion eller skoltillställning, förvägrats rätt att delta i undervisningen för den återstående arbetsdagen och eventuellt därpå följande arbetsdag, getts en skriftlig varning eller avstängts för viss tid. Under den tid eleven förvägrats undervisning, ska eleven ha möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator.

5.5 Meddelande till myndigheterna

Utbildningsanordnarna har olika anmälningskyldigheter i relation till såväl elevernas vårdnadshavare som till andra myndigheter.

Inom den grundläggande utbildningen och i gymnasiet ska elevens vårdnadshavare ges **tillfälle att bli hörd** innan eleven ges en skriftlig varning eller avstängs för viss tid. Övriga **vidtagna disciplinära åtgärder** ska meddelas elevens vårdnadshavare och förvägran av undervisning ska vid behov meddelas socialvårdsmyndigheten i den kommun där läroanstalten är belägen. Vid behandling av ett ärende som gäller avstängning av en elev, ska organet som ansvarar för socialvården vara representerat om organet inte bedömer att det är obehövligt. Det här förutsätter att behandlingen av avstängningsärendet har meddelats till socialvårdsmyndigheten.

I oklara situationer kan rektor, lärare eller expert inom elevvårdstjänsterna **konsultera polisen eller barnskyddet** så att barnet eller ungdomen inte går att identifiera i sammanhanget och be om deras syn på ifall situationen kräver en anmälan till polisen och/eller barnskyddet. Särskilt i allvarigare situationer har skolan dock rätt och i akuta situationer skyldighet att anmäla situationen till andra myndigheter såsom polisen.

Mobbning kan leda till en situation som kräver **bedömning av barnskyddsbehov**. De som är anställda eller har ett förtroendeuppdrag hos undervisningsväsendet är skyldiga att utan dröjsmål och utan hinder av sekretessbestämmelserna göra en anmälan till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds. Anmälningsskyldigheten kan också uppfyllas tillsammans med barnet eller barnets föräldrar. Anmälningsskyldigheten gäller också sådana uppgifter om händelser utanför skoltiden som en lärare fått kännedom om i samband med utförandet av sina arbetsuppgifter.

I fall det finns misstanke om våld eller sexuellt våld i hemmet kontaktas barnskyddet och polisen. Detta görs omedelbart via telefonsamtal. Meddela **inte** vårdnadshavarna att anmälan är gjord!

5.6 Medling

Medling kan erbjudas som alternativ ifall skolan tycker att metoderna och möjligheterna att få slut på mobbningen är små. Skolan kan ta initiativ till medling med t.ex. Egentliga Finlands medlingsbyrå. Medling förutsätter samtycke av alla parter, även av minderårig och dennes vårdnadshavare. Om familjen ger sitt samtycke kontaktar medlingsbyrån parterna och informerar om medlingsprocessen och om stödtjänsterna. Medling ger möjlighet att diskutera det inträffade och känslorna i samband med händelsen, att få sin röst hörd, att komma överens om fortsättningen, att återhämta sig samt att inverka på fortsättningen. Både parterna och medlaren har rätt att avbryta medlingen när som helst.

5.7 Elevhälsotjänster som stöd för eleven

Elever som är parter i mobbnings-, trakasseri- eller våldssituationer har rätt till den elevhälsa de behöver, d.v.s. skol- och studerandehälsovård, psykolog och kurator. Det är skolans uppgift att informera eleverna och deras vårdnadshavare om deras

rätt till elevhälsotjänster. Psykologen eller kuratorn bör få de uppgifter som behövs för bedömning av stödbehovet.

5.8 Elevhälsopersonalens tjänster erbjuds de inblandade

Alla berörda i ett mobbningsfall erbjuds stödsamtal med skolkurator, skolpsykolog eller skolhälsovårdare. Det är viktigt att fortsätta jobba med hela klassen/gruppen även efter avslutad mobbningsutredning. Uppföljningen bör fortgå tills målsättningen uppnåtts. Skolkurator eller annan personal kan kopplas in även i detta arbete.

Det är viktigt att alla vuxna i elevens omgivning kan fungera som stöd för eleven, då lär sig eleven snabbare hur hen skall göra.

6 Yrkespersoners, elevers och vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter i antimobbningsarbetet

6.1 Utbildningsanordnaren

Utbildningsanordnaren ansvarar för säkerheten och lagenligheten i verksamheten i skolorna. Utbildningsanordnaren ansvarar för att likabehandling av eleverna uppnås. I antimobbningsarbetet ansvarar utbildningsanordnaren för att skolorna följer lagstiftningen och att lagstadgade planer och stadgar har godkänts och är uppdaterade. Utbildningsanordnaren är ansvarig för att skolorna förebygger mobbning, ingriper i mobbning samt följer upp åtgärdernas inverkan. Den är även ansvarig för att lagstadgade grupper har tillsatts, att elevhälsan ordnas samt att dess effekter bedöms. Personalen ska erbjudas tillräcklig utbildning i antimobbningsarbete, i sociala medier samt i digitala spel som eleverna använder. Skolan ska vid behov erbjudas stöd för att utreda mobbningsfall.

6.2 Rektorn

Rektorn ansvarar för utvecklingen av skolans verksamhetskultur samt för studiemiljöns säkerhet och välbefinnande. I antimobbningsarbetet ansvarar rektor

för att elevernas rätt till en trygg studiemiljö förverkligas samt att skolan förebygger mobbning, ingriper i mobbning och följer upp åtgärdernas inverkan. Rektor ansvarar för att planer och stadgar har gjorts och att de uppdateras regelbundet. Rektor tillsätter medlemmar i elevhälsogruppen och ser till att gemensam och individuell elevhälsa ordnas enligt lagstiftningen. Rektor ansvarar för att studiemiljöns sundhet och säkerhet undersöks. Elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet i det gemensamma arbetet ska säkerställas och de ska informeras om antimobbningsarbetet. Trakasserier, mobbning och våld som skett i skolan eller under skolvägen ska meddelas till vårdnadshavarna både för eleven som är utsatt och för eleven som har gjort sig skyldig till det. Rektor ansvarar även för att det görs en anmälan till barnskyddet och/eller till polisen i enlighet med barnskyddslagen. Den som utsatts för mobbning eller den som gjort sig skyldig till det kan vid behov hänvisas till elevhälsans tjänster.

6.3 Läraren och elevassistenten

Läraren ger undervisning, fostran och handledning i enlighet med läroplanen. Läraren har ett helhetsansvar för elever och grupper som hen tilldelats. Läraren ansvarar för säkerheten, välbefinnandet, arbetsron och den goda atmosfären i sin undervisningsgrupp. I antimobbningsarbetet ska läraren ansvara för att mobbning förebyggs i gruppen, att det ingrips i mobbning samt att åtgärdernas inverkan följs upp. Läraren ska skapa en trygg och lugn atmosfär i undervisningssituationer samt öva emotionella och kommunikativa färdigheter med eleverna. Läraren ska känna sina elever och iaktta förändringar som sker i deras lärande och välbefinnande eller i interaktionen inom gruppen. Läraren ska kontakta vårdnadshavarna om hen är oroad över deras minderåriga barn. Om läraren får kännedom om trakasserier, våld, mobbning eller mobbning som skett på nätet ska läraren ingripa och meddela elevens vårdnadshavare. Lärare ska delta i beredning av skolans elevhälsoplan och skolans antimobbningsplan samt sätta sig in i dessa och följa riktlinjerna i dem. Vid behov ska lärare eller assistent göra en anmälan till barnskyddet eller polisen. Lärare ska konsultera elevvårdens yrkespersoner om elevens behov av individuell elevvård. Lärare ska hänvisa eleven till elevvårds tjänster vid behov. Vid behov ska lärare sammankalla till expertgruppsmöte.

6.4 Elevhälsogruppen

Den skolspecifika och sektorsövergripande elevvårdsgruppen ansvarar för planering, utveckling, genomförande och utvärdering av skolans elevvård. Ärenden behandlas på ett allmänt plan så att arbetet är inriktat på grupper, klasser, gemenskapen och studiemiljön.

Elevhälsogruppen har ansvar för att antimobbningsarbetet är gemenskapsfrämjande och förebyggande. Gruppen beslutar om arbets- och ansvarsfördelningen, säkerställer att eleverna och vårdnadshavarna är delaktiga, samt kartlägger centrala samarbetspartners delaktighet i antimobbningsarbetet. Elevhälsogruppen har även en aktiv roll vid beredandet och uppdaterandet av antimobbningsplanen. Säkerheten och välbefinnandet i skolan är de centrala byggstenarna i elevhälsogruppernas antimobbningsarbete.

Elevhälsogruppen informerar elever, vårdnadshavare, skolans personal och samarbetsparter om antimobbningsplanen. Elevhälsogruppen utvecklar och utvärderar även gruppens egna arbetssätt.

6.5 Skolpsykologen, skolkuratoren, skolhälsovårdaren och skolläkaren

Experterna inom elevhälsotjänsterna skall inom antimobbningsarbetet genomföra ett förebyggande och gemensamt arbete på grupp- och skolnivå. Experterna skall även vara delaktiga i beredningen av antimobbningsplanen. Med sin sakkunskap och i samarbete med undervisningspersonalen kan experterna även delta i utredning av, ingripande i och uppföljning av mobbningsfall.

Under de regelbundna hälsoundersökningarna, vid besök hos kurator och/eller psykolog diskuteras elevens sociala relationer. Vid behov hänvisas eleven vidare till andra experter inom elevhälsan eller till annan verksamhet som kan hjälpa eleven. Experterna kan ge konsultativt stöd, samarbeta med vårdnadshavarna och aktörer utanför skolan (social- och hälsovården, specialistsjukvården, polisen, ungdomsarbetet mm).

Elever, vårdnadshavare och skolans personal skall vara informerade om hur experterna nås.

6.6 Eleven

Var och ens agerande påverkar andra personer och deras känsla av trygghet och välbefinnande. Eleverna ska veta hur mobbning förebyggs, hur skolan ingriper i den och hur de kan delta i verksamhet mot mobbning. De ska informeras om mobbningens kännetecken, av vem de kan få hjälp om de blir mobbade samt att de har rätt till elevvårdstjänster.

En elev skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt. (Lagen om grundläggande utbildning §35)

Eleven deltar i att skapa en god skolgemenskap där alla mår bra.

Till dig som är elev i skolan: Meddela om mobbning som du lägger märke till, även mobbning på nätet, spara bevis, till exempel textmeddelanden, skärmdump, bilder, filmer och dylikt. Meddela genast en vuxen om du själv blir mobbad, din klasslärare, din klassföreståndare, rektor, kurator, skolhälsovårdare, Sams-medlem eller en annan du har förtroende för. Det går även att skicka meddelande via Wilma eller Google-formulär. Kom ihåg att det du blivit utsatt för är fel. Mobbning gör illa. Kom ihåg att du är viktig och värdefull precis som du är. Delta i utvecklandet av skolans planer, regler och verksamhet då du har möjlighet till det. Använd din rätt till elevhälsovårdstjänster när du behöver hjälp och stöd.

6.7 Vårdnadshavaren

Vårdnadshavarna ska trygga barnets utveckling och välfärd samt ge barnet tillsyn och omsorg. Man ska sträva till att ge barnet en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt en utbildning som motsvarar barnets anlag och önskemål. Barnet ska skyddas mot fysisk och psykisk våld, försumlig behandling eller utnyttjande. Barnet får inte utsättas för kränkande behandling. I mobbningsituationer erbjuder elevvårdstjänster sin sakkunskap även till vårdnadshavare. Både mobbare och den mobbade eleven behöver stöd för sitt växande och för sin utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen ska lärare och rektor meddela om trakasserier, mobbning och våld som skett i skolan eller under skolvägen som kommit till deras kännedom till vårdnadshavare för den elev som gjort sig skyldig till detta och för den elev som utsatts för detta. Vårdnadshavarna kan underrättas om vem som varit parter i mobbningsituationen och om eventuella påföljder som getts.

Till dig som är vårdnadshavare: Var uppmärksam på förändringar i ditt barns mående eller beteende. Meddela omedelbart till skolan om du får vetskap om mobbning. Om ditt barn varit utsatt eller delaktig i mobbning, stöd barnet. Uppmuntra hen att berätta om sina upplevelser och sina känslor. Ditt barn har rätt till elevhälsans tjänster. Begär vid behov utomstående hjälp, t.ex. av familjeenheten eller familjerådgivningen. Du har rätt att få information om ärenden som berör skolgången och välbefinnandet för ditt barn.

7 Bilagor

7.1 Sams - årsplanering åk 1-6

Sams - årsplanering

Fakta om mobbing: definitioner, olika roller, följder och konsekvenser.

Avslappning och stresshantering

augusti
Gruppanda/gemenskap
Trivselregler

september
Kommunikation
"aktivt lyssnande"

oktober
Sociogram
Självförtroende/Självkänsla

november
Trivselenkät
Självkänedom
Stopp min kropp

december
Känslor

januari
Värderingar
Konfliktlösning

februari
Sociogram
Styrkor

mars
Kiva-enkät
Styrkor

april
Tankens kraft

maj
Trygg på nätet

7.2 Sållningsblankett

Sams-gruppens sållningsblankett

Instruktioner

Blanketten fylls i av den vuxna i skolan som först får kännedom om en konflikt/händelse eller känt oro för en elev. Det kan t.ex. vara klassföreståndare/klasslärare, undervisande/kustodierande lärare, elevassistent, skolkurator, skolpsykolog, hälsovårdare m.fl.

Om du fyller i blanketten digitalt bör du först ta en kopia av den och dela den med Sams-gruppens ordförande.

Sållningsblankett

Datum då oron väckts/konflikten kom till kännedom:

Person som fyllt i blanketten:

Personen som meddelade om oron/konflikten var:

T.ex. elev, vårdnadshavare, lärare, skolkompis

Vad har skett?

Stödfrågor:

Beskriv händelsen/situationen/konflikten. Berätta gärna med konkreta exempel. Om det finns screenshots eller liknande be eleven skicka dem.

När inträffade händelsen? Hur länge har konflikten pågått/ hur länge har du känt oro för inblandade elever?

Elev/elever som varit inblandade:

Fylls i av Sams-gruppen.

På basis av informationen som samlats in om ärendet är det frågan om:

- en konflikt eller ett gräl
- en förolämpning som baserar sig på missförstånd
- en enstaka mobbningsituation
- upprepad mobbning

Hur går Sams-gruppen vidare?

Vem tar itu med ärendet? T.ex. klassföreståndaren/klassläraren talar med de inblandade eller Sams-gruppen utreder konflikten.

Blanketten är utarbetad utgående från KiVa-skolas material

7.3 Blankett för utredning av mobbning

Blankett för utredning av mobbning

Instruktioner

Fortsätt att dokumentera allt i ett och samma dokument ända tills fallet är avklarat.

- *Skriv texten så att vi även efter ett antal år förstår handlingen.*
- *Texten skall kunnas delas med vårdnadshavare eller andra myndigheter.*
- *Vårdnadshavarna har enbart rätt till att ta del av sitt eget barns text.*
- *Hemmet kontaktas efter att ett första samtal hållits med samtliga inblandade.*
- *I dokumentet får inte skrivas in uppgifter om elevers hälsotillstånd*

SAMS-möte med Elev 1...

Datum för samtalet:

Datum för kontakt hem:

Närvarande:

Orsak till samtalet:

Elevens beskrivning av händelsen:

Stödfrågor:

*Finns det vittnen?/Hur länge har det pågått?/Finns det någon du kan vända dig till i klassen?
Den vuxna som håller samtalet betonar att det eleven blivit utsatt för är fel och att vi i skolan nu tar itu med situationen.*

Inblandade elever:

Åtgärder:

*Stödfrågor: Finns det någon person som kan stödja dig?
Förslag på tidpunkt för uppföljningssamtal*

<p>Uppföljningssamtal 1:</p> <p>Datum:</p> <p>Elevens beskrivning av situationen just nu:</p>
--

<p>SAMS-möte med Elev 2...</p>	
<p>Datum för samtalet:</p>	<p>Datum för kontakt hem:</p>
<p>Närvarande:</p>	
<p>Elevens beskrivning av händelsen:</p>	
<p>Inblandade elever:</p> <p><i>Finns det andra som du tycker vi behöver prata med?</i></p>	
<p>Åtgärder:</p> <p><i>Har du själv förslag på hur du kan förbättra situationen?</i> <i>Förslag på tidpunkt för uppföljningssamtal.</i></p>	
<p>Uppföljningssamtal 1:</p> <p>Datum:</p> <p>Elevens beskrivning av situationen just nu:</p>	

Datum för när fallet har avslutats: